

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יתרו

(חלק בו שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת יתרו, יא"ז שבט, ה'תשפ"ה (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2025

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

יתרו ב

און דער טעם וואָס מ'קלייבט אויס דוקא דעם ענין (בשייכות צו עם ישראל)⁵ – „הוצאתיך מארץ מצרים” – איז מובן בפשוטות, ווייל דאָס איז די גאולה פון עם ישראל, וואָס האָט דערפירט צו מעמד הר סיני.

די שאלה איז נאָך שטאַרקער: דער ענין – אַז יצ"מ איז דער טעם אויף „אנכי ה' אלקיך” (בסגנון אחר – יצ"מ איז געווען כדי אידן זאָלן אָננעמען דעם אויבערשטן אַלס „אלקה” און אים דינען) – שטייט שוין פריער, און כמה פעמים

– גלייך אין פ' שמות⁶ שטייט „בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה”; „עד"ו אין אָנהויב פון פ' וארא'⁷ – „לכן אמור לבני" גו' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים גו' ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה'”א המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים”; נאָכמער: בפרשתנו גופא, ביי די הכנות צו מ"ת, שטייט⁸ „אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם גו' ואביא אתכם אלי .. שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי .. ואתם תהיו לי .. וגוי קדוש” –

א. אין פסוקי „אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים” איז רש"י מעתיק די ווערטער „אשר הוצאתיך מארץ מצרים” און איז מפרש: כדאי⁹ היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי.

[און דערנאָך ברענגט רש"י נאָך צוויי פירושים, כדלקמן סעיף ה].

וואָס איז די שוועריקייט אין פסוק וועלכע רש"י קומט פאַרענטפערן בפי' רושו?

זאָגט דער מזרחי (און נאָך מפרשים¹⁰), אַז די שאלה איז – פאַרוואָס „תלה אלקותו ביציאת מצרים ואמר אשר הוצאתיך ולא אמר אשר בראתי שמים וארץ”? און אויף דעם ענטפערט רש"י „שעל ידי ההוצאה ממצרים מהיות להם עבדים זכה בהם להיות משועבדים לו ויהי' אלקיהם”.

דער פירוש איז אָבער לכאורה ניט גלאַטיק: ע"פ פשוטו של מקרא האָט מלכתחילה קיין אָרט ניט די שאלה פאַר-וואָס עס שטייט ניט „אשר בראתי שמים וארץ” – וואָרום דאָס קומט דאָך אַלס המשך (טעם) אויף „אנכי ה' אלקיך”, אַז „ה'” איז דער ג-ט פון אידן; מוז מען זאָגן אַן ענין וואָס איז שייך בלויז צו עם ישראל (וואָס דערפאַר זיינען אידן אויסגעטיילט מכל העולם כולו)¹¹.

(1) פרשתנו כ, ב.

(2) כדאי – כ"ה בדפוסי רש"י הנפוצים ובכת"י רש"י (שתח"י) (ולא „כדאית") [בדפוס ראשון דפרש"י „כדי" ובכו"כ כת"י רש"י שתח"י „כדיי"].
(3) גו"א. דבק טוב. ועוד.

(4) ראה גם ראב"ע וחזקוני כאן. ולהעיר מפרש"י בחוקותי כו, יג: כדאי אני שתאמינו ב' ..

שהרי הוצאתי אתכם מארץ מצרים ועשיתי לכם נסים גדולים. ולהעיר ג"כ ממש"נ לאברהם (לך טו, ז) אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים.

(5) להעיר ממכילתא כאן: משל כו' כלום עשית לנו (טובה) שתמלוך עלינו כו' הוציא כו' קרע כו' הוריד כו'. וראה לקמן הערה 15.

(6) ג, יב. – אלא ששם ה„תעבדון” הוא הזכות שיש לישראל לצאת ממצרים (רש"י שם).

(7) ו, רז.

(8) יט, ד"ו. וראה פרש"י שם.

אָננעמען אויף זיך דעם אויבערשטן אַלס „אלקים“ – איז לשון רש"י „על מנת כן פדיתי כו" (וכיו"ב); פאַרוואָס נוצט דאָ רש"י דעם לשון¹⁴ „כדאי היא ההוצאה כו"י¹⁵?

ג) רש"י האָט געדאַרפט זאָגן – בהתאם ללשון הכתוב („אנכי ה' אלקיך“) – „כדאי כו" שתקבלו אלקותי“¹⁶ [אַדער (כלשון רש"י במ"א¹⁷) „שתקבלו מלכותי“ וכיו"ב]; פאַרוואָס איז רש"י משנה פון לשון הכתוב און זאָגט אַ נייעם לשון (וענין) – „שתהיו משועבדים לי"?

לכאורה קען מען ענטפערן, אַז רש"י נעמט עס אַרויס פון סיום הכתוב – „מבית עבדים“¹⁸; וויבאַלד אַז דער אוי-בערשטער האָט די אידן אַרויסגענומען פון „בית עבדים“, דעריבער איז „כדאי היא ההוצאה“ אַז אידן זאָלן ווערן עבדי ה' ¹⁹ (ע"ד ווי עס שטייט²⁰ „עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים“).

אַבער דאָס איז ניט קיין תירוץ מספיק, ווייל:

14) ולהעיר ממכילתא דרשב"י כאן: אפילו אין לי עליך אלא שהוצאתיך מארץ מצרים כדאי. – וראה לשון רש"י בחוקותי (שבהערה 4). ראה יג.

15) בדברי דוד כאן: דבלאו הכי יש הרבה עניינים ש,אני אלקיך" אלא דדבר זה לחוד כדאי. – אבל עדיין אינו מובן במה נשתנה פסוק זה מכל המקומות שבהם כתב רש"י הלשון „על מנת כן כו"י“.

16) וכהלשון בשמו"ר (הנ"ל) כאן.

17) אחרי יח, ב: שאמרתי בסיני אנכי ה"א וקבלתם עליכם מלכותי. וכ"ה לשון המכילתא פרשתנו כ, ג. וראה רמב"ן כאן (פסוק ב). ועוד.

18) כן משמע מפי המהרש"ל (הובא בצידה לדרך ושפ"ח כאן) – דלפי הראשון ברש"י קשה ד,לא הו"ל אלא המוציאך מבית עבדים, מצרים ל"ל". וראה לקמן הערה 38.

19) וראה גם ראב"ע, רמב"ן וחזקוני כאן.

20) בהר כה, מב. ועד"ז שם, נה.

איז ניט מובן: וואָס איז שווער דוקא אין דעם פסוק, וואָס רש"י דאַרף דאָ (ניט פריער) מפרש זיין „כדאי היא ההוצאה כו"י“?

ב. אויך זיינען פאַראַן כמה דיוקים בלשון רש"י:

ווי מען לערנט בפשטות, זיינען די ווערטער (פון רש"י) „שתהיו משועבדים לי" דער אָפטייטש פון התחלת הכתוב „אנכי ה' אלקיך“ (בלשון הרא"ם הנ"ל: משועבדים לו ויהי אלקיהם), און לויט דעם פירוש איז „אשר הוצאתיך מארץ מצרים" דער טעם אויף „אנכי ה"א" (וויבאַלד אַז „הוצאתיך מארץ מצרים", דעריבער זיינען אידן משועבד געוואָרן צום אויבערשטן). ע"ד ווי עס שטייט בס"פ שלה¹⁰ (און אין נאָך כמה פסוקים¹¹) „אני ה"א אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים", וכפרש"י¹² – „ע"מ כן פדיתי אתכם כו"י“.

עפ"ז איז אָבער ניט מובן:

א) פאַרוואָס איז רש"י ניט מעטיק אין דעם דיבור המתחיל אויך די ווערטער „אנכי ה' אלקיך" (וועלכע ער איז דער-נאָך מפרש)?

ב) אין הובא דרובא פון די ערטער¹³ וואו רש"י זאָגט אַט דעם תוכן (אַז יצ"מ איז געווען צוליב דעם אַז אידן זאָלן

9) וראה גם דברי דוד כאן.

10) הובא ברא"ם כאן.

11) ראה תצוה כט, מה"ו. שמיני יא, מה. קדושים יט, לו. אמור כב, לג. בהר כה, לח. בחוקותי כו, יג. שם, מה. וראה הערה הבאה.

12) בפ"י הראשון (והעיקרי). – ולהעיר מהשינויים בפרש"י בהמקומות שבהערה הקודמת. פרש"י ואתחנה ה, טו. ואכ"מ.

13) ראה במקומות שנממנו בהערה 11. – וכ"ה

ה' בשמו"ר כאן (פכ"ט, ג).

אז „אנכי ה' אלקיך" איז די תוצאה און תכלית פון „הוצאתיך מארץ מצרים"??

לערנט דעריבער רש"י, אז „אשר הוצאתיך מארץ מצרים" איז (ניט א טעם (אדער ביאור) אויף „אנכי ה' אלקיך", נאָר דאָס איז) אַ באַזונדער און נייער ענין – „כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי":

„אנכי ה' אלקיך" מיינט – קבלת מלכותו²⁴, אז מען נעמט אָן דעם אוי-בערשטן אלס שליט ומלך, ובמלא – אז מ'וועט פאָלגן אַלע זיינע ציוויים²⁵ כו'; דערנאָך האָט דער אויבערשטער מוסיף געווען נאָך אַן ענין, אַז ס'איז ניט גענוג דער ענין פון קבלת מלכות שמים (וואָס ברענגט צו קבלת עול מצות, צום פאָלגן זיינע גזירות), נאָר אידן דאַרפן זיין „משועבדים לי", אינגאַנצן משועבד צום אויבערשטן.

קבלת מלכות איז ניט שולל די פרייהייט פון אַן אייגענעם „פּריוואַטן" לעבן²⁶, עס מיינט נאָר אַז די ענינים

(א) ס'איז נאָך אַלץ ניט גלאַטיק לשון רש"י – ער האָט געדאַרפט זאָגן (כלשון הכתוב) „כדאי כו' שתהיו עבדי²¹"; פאַרוואָס איז ער משנה און זאָגט „משועבדים"?

(ב) ועיקר: אין דעם דיבור המתחיל איז רש"י מעתיק בלויז די ווערטער „אשר הוצאתיך מארץ מצרים", און ניט דעם סיום הכתוב „מבית עבדים" (און איז אפילו ניט מרמז לזה מיט אַ „וּגו'"). איז דערפון פאַרשטאַנדיק, אַז דעם ענין פון „כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי" לערנט רש"י אַרויס (ניט פון „מבית עבדים", נאָר) פון די ווערטער „אשר הוצאתיך מארץ מצרים" גופא [ובפרט אַז רש"י אפילו בפירושו זאָגט „כדאי היא ההוצאה כו' סתם, ניט – „ההוצאה מבית עבדים"].

ג. ויש לומר הביאור בכל זה:

די שאלה אין „אשר הוצאתיך מארץ מצרים" איז (ניט) – פאַרוואָס פאַרבינדט מען „אנכי ה' א" מיט „הוצאתיך מארמ"צ", נאָר פאַרקערט) – מאי קמ"ל?!

ווי געזאָגט, האָבן אידן שוין פון פריער געוואוסט אַז מ'ת (תעבדון את האלקים) איז דער תכלית פון יצי"מ, און נאָכמער – דאָס האָט דער אויבערשטער געהייסן איבערגעבן אידן אין די הכנה-טעג צו מ'ת כנ"ל – „אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם גו' ואביא אתכם אלי . . שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי . . תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש";

און וויבאַלד אַזוי – איז מאי קמ"ל²²

מתרץ רש"י גם בפירושו הא' בדיק לשונו „שתהיו משועבדים לי". וראה לקמן בפנים סעיף ה.

23) ומה שנאמר עד"ז ביעוד כתובים (כנ"ל בפנים והערה 11) – הרי במקומות אלו לא קאי על מ'ת, כ"א על מצות פרטיות. ולהעיר שבכמה מהמקומות מביא רש"י עוד פירוש „אני הבחנתי כו' וכיו"ב). ואכ"מ.

24) רש"י ומכילתא כו' שבהערה 17.

25) אף שבפרטיות הן שתי קבלות – קבלת מלכות וקבלת מצות (גזירות) – ראה בהנסמן בהערה הקודמת ועוד – מ"מ, אחת מביאה לחבירתה. כפשוט. ולהעיר מפרש"י שמיני (יא, מה): כי אני ה' – ע"מ שתקבלו מצותי. ועד"ז בפרש"י בהר (כה, לח) וס"פ שלח (גזרותי).

26) ראה עד"ז לקו"ש חל"ד ע' 206 ואילך – בביאור ג' הלשונות שבפרש"י האזינו (לב, י) „שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועלו".

21) ע"ד לשון המפרשים שבהערה 19. וכן לשון רש"י ואתחנן שם „שתהיו לו עבד".

22) במשכיל לדוד כאן, שזהו הקושי בפ' הא' ברש"י כאן. – אבל ע"פ המבואר בפנים, קושיא זו

עבדים" (און איז עס אפילו ניט מרמז מיט אַ „רגו"):

דער חילוק פון לשון „משועבדים לי" און ל' עבדות (סתם) איז²⁸:

בשעת מ'זאָגט „עבד" סתם איז נאָך ניט מודגש אַז מ'האַט ניט קיין פרייהייט. וואָרום אע"פּ אַז אַן עבד איז ניט קיין מציאות לעצמו, ער איז רכושו של האדון (ניט ווי אַ פועל וואָס טוט בלויז אַרבעט פאַר זיין בעה"ב) – אע"פּ, דריקט זיך אויס דער עול העבדות בעיקר בשייכות צו דער אַרבעט וואָס ער טוט פאַרן אדון²⁹. ובמילא, אין די זמנים ווען ער עסט, שלאָפט וכו' פילט ער ניט (כ"כ) דעם עול האדון. ביז עס קען זיין אַ פאַל ווען דער אדון נויטיקט זיך ניט אין דער אַרבעט פון עבד און דער עבד קען זיך „אַפרוען" כו'³⁰ (ער איז ניט מחוייב צו זוכן אַרבעטן פאַרן אדון).

משא"כ דער לשון „משועבדים" איז מדגיש דעם שעבוד העבד לאדונו אין אַן אופן פון עול תמידי [ע"ד דער לשון „שעבוד" בשייכות צו ממון, אַז דער ממון ווערט משועבד און „געבונדן" צום בעל חוב³¹] – אין אַלעם וואָס ער טוט

מסויימים וועלכע דער מלך הייסט טאָן – פּאָלגט מען אים [סיי בקום ועשה – טאָן דאָס וואָס ער הייסט טאָן, און סיי בשב ואל תעשה – ניט טאָן דאָס וואָס דער מלך פאַרבאָט צו טאָן]; ועד"ז במלך מה"מ הקב"ה, אַז מען נעמט אַן אויף זיך צו מקיים זיין אַלע מצות (וגזירות) המלך.

אַבער „משועבדים לי" מיינט²⁶ – אַז אַ איד איז ניט זעלבסטשטענדיק, האָט ניט קיין (אייגענט) פרייהייט, ער איז משועבד (כל כולו) צום אויבערשטן, מיט אַלעם וואָס ער האָט און טוט²⁷.

און דערפאַר איז רש"י מדייק „כדאי היא הוצאה כו'" (ניט „על מנת"): דעם לשון „על מנת" זאָגט רש"י ווען אין פסוק שטייען צוויי ענינים וואָס איינער איז אַ תנאי אין צווייטן (כמו: אני ה"א אשר הוצאתי אתכם גו' להיות לכם לאלקים), משא"כ בנדו"ד, וואָס „תהיו משועבדים לי" (לויט רש"י) איז ניט אַ תנאי, נאָר ס'איז דער פירוש (ומכוון) פון „אשר הוצאתיך מארץ מצרים" גופא: די הוצאה איז „כדאי" (און טראָגט אין זיך) דעם ענין אַז אידן ווערן „משועבדים לי".

ד. עפ"י וועט מען אויך פאַרשטיין פאַרוואָס רש"י איז ניט מעתיק (אין דעם דיבור המתחיל) דעם סיום הכתוב „מבית

28 אף שבכללות ענינם אחד (וראה ערוך ע' שעבד: שעבוד קרקעות . . אשר הם כמו עבדים ותחת רשות אדון) – מ"מ בפרטיות יותר, כשמחלקים בין הלשונות (וכנדו"ד שרש"י משנה מ'ל' הכתוב „מבית עבדים" וכתוב „משועבדים"), הלשון „שעבוד" מדגיש יותר עול העבדות באופן תמידי (כבפנים). שלכן, לשון הרגיל – גם בפרש"י – בנוגע לעבדות מצרים הוא „שעבוד מצרים" (כדלקמן בפנים והערה 34).

29 להעיר מלקו"ש חכה"ע ע' 215.

30 אף שגם אז מה שקנה עבד קנה רבו (פסחים פה, ב. ויש"ג). וראה לקו"ש שם.

31 ראה רמב"ם הל' מלוה ולוה רפ"ח (מהשיעורים דשבוע זה – יתרו תשמ"ו).

27 ונפק"מ בפועל – דגם „פרשיות בתורה שאם עשאן כו' ואם לאו אינו מקבל עליהם פורעניות" (פרש"י פרשתנו כ, א) – משתדל לקיימם כו'. ולהעיר מפרש"י פרשתנו (יט, יד) שלא הי' משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם. ועוד.

או באורי' קצת: כללות הענין דתרי"ג מצות התורה אינו כמו גזירות מלך בו"ד, כ"א גדר של שעבוד, כי הן מקיפות את כל (חיי) האדם – אין רגע ונקודה פנוי מחיוב מצוה, ובכל דבר שבחיי האדם ישה הוראה בתורה ע"ד אופן עשיתו.

זיי געווען (ניט סתם „עבדים“ – „בית עבדים“ – נאָר) אין אַן אופן פון שעבוד³⁴ – עבודת פּוֹדָן³⁵, ביז אין אַן אופן פון „תכבד העבודה“³⁶ (למעלה ממדידה כו), איז דעריבער „כדאי היא הוצאה (אָט די הוצאה פון „ארץ מצרים“) שתהיו (ניט סתם עבדים, נאָר) משועבדים לי“.

ה. לויט דעם ביאור אין פרש״י – אַז „אשר הוצאתיך מארץ מצרים“ איז (ניט אַ טעם אויף „אנכי הִיא“, נאָר) אַ באַזונדער, נייער ענין – וועט מען פאַרשטיין פאַרוואָס לאַחרי פירוש זה אין „אשר הוצאתיך מארץ מצרים“, ברענגט רש״י נאָך צוויי פירושים, וז״ל:

ד״א לפי שנגלה בים כגבור מלחמה ונגלה כאן כזקן מלא רחמים שנאמר³⁷ ותחת רגליו .. הואיל ואני משתנה במראות אל תאמרו שתי רשויות הן אנכי הוא אשר הוצאתיך ממצרים ועל הים. ד״א לפי שהיו שומעין קולות הרבה .. באין מד׳ רוחות ומן השמים ומן הארץ אל תאמרו רשויות הרבה הן [און דערנאָך איז רש״י מסיים: ולמה אמר לשון יחיד אלקיך ליתן פתחון פה למשה ללמד סניגוריא במעשה העגל .. לא להם צוית לא יהי לכם אלקים אחרים אלא לי לבדי].

איז לכאורה תמוה: רש״י איז דאָך מפרש פשוטו של מקרא – וואָס פעלט אין דעם ערשטן פירוש [וואָס תוכנו איז

פילט ער דעם עול האדון, ביז אַז אפילו אין די זמנים ווען דער אדון גיט אים ניט קיין אַרבעט – פילט דער עבד זיין מציאות אַז זי איז משועבד צום אדון³².

און דאָס איז דיוק לשון רש״י „שתהיו משועבדים לי“ – ניט „שתהיו עבדי“ (וכיו״ב):

דאָס וואָס מ״ת האָט אויפגעטאַן אַז אידן זיינען געוואָרן „עבדי ה׳“ (סתם) ווערט שוין נכלל אין „אנכי הִיא אלקיך“. וויבאַלד אַז דער אויבערשטער איז אונזער שליט ומלך, „באַלאַנגען“ אידן צום אויבערשטן „ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים“³³, ובמילא דאַרף מען אים פאַלגן און דינען ווי אַן עבד לאדונו³³.

משא״כ מיט „הוצאתיך מארץ מצרים“ איז צוגעקומען נאָך אַן ענין – „כדאי היא הוצאה שתהיו משועבדים לי“:

אע״פ אַז דער „תנאי“ פון יצי״מ איז (בלויו) דאָס וואָס אידן ווערן „לי לעם“ (וואָס קען מיינען ע״ד היחס פון אַן עם צו אַ מלך בשר ודם), איז אָבער „כדאי היא הוצאה (פון ארץ מצרים) שתהיו משועבדים לי“;

היות אַז אידן זיינען געווען בעבדות אין ארץ מצרים, וואָס דאַרטן זיינען

32) ראה בארוכה ד״ה ומקנה רב (ומאמרים שלאחרי) תרס״ו ע״ד העול דעבד פשוט. ע״ש.

33) וארא ו, ז (הובא לעיל סעיף א).

33*) אולי י״ל – אצל מלך ב״ד, קבלת מלכות אינה מכריחה ענין של עבדות (כנ״ל סעיף ג). אבל בנוגע להקב״ה, שקבלת מלכות קשורה עם קבלת תרי״ג כו׳ ה״ז בדוגמא לעבודת עבד [וכלשוון הכתוב, תעבדון את האלקים]. ובפרש״י לעיל יט, ד „כתרגומי“, ובת״ג – לפולחני]. וראה לעיל הערה 27. ולהעיר מהגירסא במכילתא (שנסמן בהערה 17) „אל עבדיו גזור עלינו גזירות“.

34) כהלשון בכ״מ – „שעבוד מצרים“ (ראה לדוגמא בפרש״י – שמות ה, ד. בא יא, ה. פרשתנו כאן (בפ״ה הב׳). משפטים כד, י. ועוד).

35) שמות א, יג. וראה פרש״י פרשתנו יח, י. ועוד.

36) שמות ה, ט ואילך.

37) משפטים כד, י.

וואָס מ'טוט. ס'איז ניט גלייך דער מראה הפנים פון איינעם בשעת ער פירט אַ מלחמה צו דעם זעלבן מענטשן ווען ער איז עסוק אין אַ פעולה פון חסד ורחמים.

ועאכו"כ אז מ'זאל דאַרפן באַוואָרע-נען פון אַ טעות אַז „רשויות הרבה הן“ מצד דעם וואָס „היו שומעין קולות הרבה“⁴¹ — בשעת אַז פון די אַלע הרבה קולות האָבן זיך געהערט די זעלבע דיבורים און (ב) ועיקר) תוכנם איז „אנכי ה'א גו' לא יהי' לך וגו'“⁴².

ונוסף לזה איז דאָ אַ באַזונדער שוועריקייט אין יעדן פון די צוויי פירו-שים⁴²:

אין דעם ערשטן פירוש איז ניט מובן — דער „נגלה כאן כזקן מלא רחמים“ איז (לויט פרש"י⁴³) שוין געווען בחמישי בסיון (ועכ"פ — אַ משך זמן איידער דער אויבערשטער האָט אָנגעהויבן זאָגן די עשה"ד⁴⁴); האָט דער אויבערשטער גלייך בעת התגלותו געדאַרפט באַוואָרענען אידן פון דעם טעות (בעיקרי אמונה) ד„שתי רשויות הן“ (און ניט מפסיק זיין צוליב דעם באַמצע עשה"ד).

(41) ברע"ב כאן, שע"י שמיעת קולות הרבה „יש יותר מקום לטעות... מדבר שינוי המראות לפי השינוי המראות ה' בזמנים שונים“. ע"ש. אבל להעיר מרש"י כאן (ועד"ז בפרש"י משפטים שם) „ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר זו היתה לפניו בשעת השעבוד וכעצם השמים משגאלו“ — שתי מראות הפכיות בהר סיני גופא (ראה נחלת יעקב כאן. — ומתורצת אריכות זו בפרש"י). וראה הערה הקודמת. ואכ"מ.

(42) וראה מפרשי רש"י כאן — כמה תירוצים בהצריכותא.

(43) משפטים כד, ד. — אלא שאז ראו רק משה ואהרן נדב ואביהוא וע' זקנים (שם, י). וראה הערה הבאה.

(44) ראה פרשתנו יט, כ ואל"ך — מ'יירד ה' על ה"ס" עד „וידבר אלקים גו'“.

אַן ענין מובן ופשוט, און מען געפינט עד"ז אין נאָך כו"כ כתובים, כנ"ל] — וואָס צוליב דעם נויטיקט זיך רש"י אין די אַנדערע צוויי פירושים³⁸, וועלכע זיינען (גאָר) ווייט פון פשט

— הן מצד תוכנם הכללי, אַז מ'האָט געדאַרפט באַוואָרענען אידן פון אַ טעות אַז „שתי רשויות הן“, „רשויות הרבה הן“: ווי פאַסט צו זאָגן, אַז נאָכן זעען די אַלע נסים אין מצרים ועל הים כו', און שטייענדיק במעמד הר סיני³⁹, זאָל מען ערשט דאַרפן באַוואָרענען אידן פון דעם טעות אַז „שתי (הרבה) רשויות הן“!?

[אפילו דאָס וואָס „אני משתנה במראות“⁴⁰ איז לכאורה ניט קיין טעם מספיק אויף אַזאַ טעות, וואָרום ס'איז פאַרשטאַנדיק בפשטות (און מ'זעט עד"ז במוחש ביי אַ בשר ודם) אַז דער מראה הפנים (עכ"פ) בייט זיך לויט דער פעולה

(38) ראה ת"י המהרש"ל (הובא בהערה 18). — אבל נוסף על הני"ל בפנים (ס"ב) שבפרש"י לא נעתקו התיבות „מבית עבדים“, גם עצם תירוצו לכאורה אינו מובן, דלמה לא יפרש הכתוב שהבית עבדים“ הוא „ארץ מצרים“ (ובפרט שדוקא ארמ"צ הוא „בית עבדים“, ש"לא ה' עבד יכול לברוח ממצרים“ — פרש"י פרשתנו יח, ט).

ברע"ב כאן דהפ"ה הראשון אינו מתיישב על הענין שהרי לא צוה אותן בשום מצות הללו ר"ל אנכי ולא יהי' לך שום שעבוד לפניו ית". ולכאורה צ"ע, שהרי מפורש ברש"י „מכילתא (וכו') שאנכי ה'א הו"ע קבלת מלכותו, ומדוע אין זה ענין של „שעבוד לפניו ית“?

וראה לעיל הערה 22 — בתי המשכיל לדוד.

(39) ראה רש"י ואתחנן (ד, לה): כשתנן הקב"ה את התורה פתח להם כו' וראו שהוא יחידי.

(40) שאין זה רק ענין של פנולה של הקב"ה (שזה מובן בפשטות שאפ"ל פעולות שונות והפכיות נעשות ע"י אחד) כ"א ענין של התגלות ה' (וכדיוק ל' רש"י „משתנה במראות“).

ווייזט דער לשון „אשר“ אויף אַ המַשךְ צו דעם וואָס שטייט לפניו (און ניט אַ הוספת דבר חדש (לגמרי)).

דערפֿאַר ברענגט רש"י די אַנדערע פירושים וואָס לויט זיי איז גלאַטיק דער המשך לשון הכתוב – ווי רש"י איז מדגיש, אַז לויטן צווייטן (ועד"ז – לויטן דריטן) פירוש, איז דער טייטש אין פסוק – „אנכי הוא אשר הוצאתיך כו“.

ו. פון דעם סיום אין פירוש רש"י – „ולמה אמר לשון יחיד . . . ללמד סניגוריא במעשה העגל“ – איז דאָ אַ הוראה נפלאה, אויף וויפל יעדער איד איז חביב ביים אויבערשטן:

דאָ רעדט זיך וועגן אידן ביי וועלכע עס האָט געפֿעלט ניט בלויז דער „תהיו משועבדים לי“ – נאָר זיי האָבן גע- האַלטן ביי דעם קצה ההפכי לגמרי פון „אנכי ה' אלקיך“; און צוליב אַזעלכע אידן זאָגט דער אויבערשטער באַ מ"ת ולכל הדורות „לשון יחיד“, כדי משה זאָל האָבן אויף די אידן אַ „סניגוריא“!

נאָך מער: דער פתחון פה איז פֿאַר- בונדן דערמיט וואָס דאָס איז מוסיף אין דער נתינת מקום לטעות אַז „רשויות הרבה הן“ (כנ"ל) – ולאידך, איז די „סניגוריא“ לכאורה אַ שוואַכע (כנ"ל פון מפרשים) – ואעפֿ"כ זאָגט דער אויבער- שטער אַז ס'איז כדאי הדבר, אפשר וועט דערפון אַרויסקומען אַ לימוד זכות אויף אַ אידן, אַזאָ אידן. אַי עס גיט אַן אַרט לטעות – איז „כתוב והרוצה לטעות יטעה“⁵⁰!

און לויטן צווייטן פירוש – אַז דער אַרט פֿאַרן טעות איז געוואָרן דורך דעם קול פון די עשה"ד⁴⁵ – איז שווער (ווי רש"י אַליין איז ממשיך⁴⁶), ולמה אמר לשון יחיד אלקיך: אַזוי איז דאָס קיין קשיא ניט, ווייל מען געפינט בריבוי מקומות אַז דער אויבערשטער רעדט צו עם ישראל בלשון יחיד (ובפרט במ"ת ווען „יחן שם ישראל – כאיש אחד בלב אחד“⁴⁷); דאָ אָבער – וויבאַלד אַז דער קול איז געווען אין אַן אופן וואָס גיט אַן אַרט לטעות אַז „רשויות הרבה הן“, האָט מען דאָ בדוקא געדאַרפט נוצן אַ לשון רבים, און ניט אַ לשון יחיד וואָס איז נאָך מוסיף אין דער נתינת מקום לטעות, אַז „אלוקה א' מדבר עם איש א' ואלוקה אחר עם איש אחר חלילה“⁴⁸.

[און דער ביאור פון רש"י – „ליתן פתחון פה למשה ללמד סניגוריא במעשה העגל“ – איז לכאורה ווייט פון פשטות, ווי מפרשים⁴⁹ פרעגן „מה מועיל סניגוריא זאת“.]

ועפֿ"כ כ"ז איז תמוה ביותר: וואָס איז מכריח רש"י'ן בפשוטו של מקרא להוסיף, צו ברענגען די צוויי פירושים? עפֿ"ה הנ"ל אָבער איז עס מובן בפשטות: לויטן ערשטן פירוש אין רש"י, אַז „אשר הוצאתיך מארץ מצרים“ איז אַ באַזונדער ענין פון אנכי ה'א – איז ניט גלאַטיק דער המשך הלשון „אנכי ה'א אשר הוצאתיך מארמ"צ“, וואָרום בכלל

(45) שלכן הוצרך לשלול הטעות כאן (וזהו היתרון בפ' הג' לגבי פ' הב').

(46) בנחלת יעקב כאן, ד"קאי על כל הג' תירוצים דלעיל" (וכן משמע ברע"ב כאן). אבל צ"ע, דלפ"ז הו"ל לרש"י לחלקו בד"ה בפ"נ – ובמשכיל לדוד מפורש כפנינים.

(47) פרש"י פרשתנו יט, כ. (48) משכיל לדוד כאן.

(49) גר"א כאן (ותירוצו אינו ע"ד הפשט. ע"ש).

(50) ל' חז"ל (ב"ר פ"ח, ח) עה"פ (בראשית א, כו) נעשה אדם גו', וראה רש"י עה"פ: ויש מקום למינים כו' לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה כו'.

פון די וועלכע מ'דאַרף מקרב זיין צו אידישקייט זיינען אין גדר פון „תינוק שנשבה לבין העכו"ם" – דאַרף מען געפינען דרכים צו דערגרייכן כל אחד ואחד מישראל.

און דורך דעם וואָס מ'איז מקרב אַלע אידן צו אבינו שבשמים, שטעלט מען צוזאַמען דעם „קהל גדול"⁵¹ וואָס וועט גיין לקבל פני משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ יתרו תש"ז)

וההוראה מובנת לכל אחד ואחד מאתנו – אַז מען דאַרף זיך עוסק זיין אין קירוב כל אחד ואחד מישראל. ס'איז ניטאָ וואָס צו מאַכן קיין חשבונות אַז מיט דעם אידן איז כדאי צו אָפּגעבן זיך משא"כ מיט אַ צווייטן כו' – באַוואָרנט די תורה, אַז גלייך אין ערשטן דיבור פון די עשה"ד האָט דער אויבערשטער אַריינגעגעבן אַ פתחון פה אויף קענען געפינען אַ לימוד זכות אויף אַ אידן וואָס וועט נכשל ווערן ר"ל במעשה העגל (היפך דעם דיבור עצמו „אנכי ה"א"!).

ועאכו"כ בדורנו זה, וואָס רובם ככולם

(51) ירמ' לא, ז.

